

Brug din stemme

Information om øvelsen

Indhold

Vurderingsøvelse der omhandler børn, unge og deltagelse. Eleverne præsenteres for forskellige udsagn, som de tager stilling til og efterfølgende argumenterer for eller imod.

Formål

- At eleverne reflekterer over diverse temaer og problemstillinger for derved at undersøge forskellige argumenter og holdninger til samme sag.
- At eleverne bliver i stand til at give sin mening til kende og begrunde den.

Fag

Dansk: I relation til dansk arbejdes der med begyndende analytisk forståelse og med at forholde sig til holdninger og værdier. Desuden arbejdes der med at argumentere og debattere ud fra både oplevelse og analyse.

Tidsforbrug

1,5 lektion

Materialer

Bilag til lærer: Ark med 8 udsagn om børn, unge og deltagelse

Bilag til lærer: Lærerinputs og kommentarer til de 8 udsagn

Introduktion

1. Oplæg og introduktion til øvelsen

Eleverne bedes sætte sig i en rundkreds. Du sætter dig sammen med dem. Forklar eleverne, at demokrati betyder folkestyre, men at der kan være et problem, hvis folket ikke tager del i det at styre. For eksempel har alle myndige danske statsborgere stemmeret, hvilket vil sige, at man kan stemme ved folketingsvalg og kommunalvalg, når man er fyldt 18 år. Det er dog ikke alle, der bruger sin stemmeret. De kaldes for sofavælgere, fordi de bliver siddende hjemme i sofaen, i stedet for at bruge deres stemme. Tal kort om de forskellige grunde, der kan være til dette og også om at demokratiet kun kan være repræsentativt, hvis folket giver sin mening til kende.

I skolen er der ikke så mange sofaer, men hvis eleverne gerne vil være med til at bestemme, skal de op af stolene og turde bruge deres stemme. I vil derfor nu lave en øvelse, hvor det handler om at tage stilling for eller i mod et udsagn og give sin mening til kende. På baggrund af en efterfølgende diskussion får eleverne mulighed for at genoverveje deres stillingtagen, når det samme udsagn bliver læst op igen.

2. Udførelse af øvelsen – første runde

Gør eleverne opmærksom på, at de skal forholde sig tavse under oplæsningen af udsagnene, og at de skal undlade at kommentere deres egne eller andres stillingtagen indtil samtlige udsagn har været læst op. Hvis de har afklarende spørgsmål til udsagnene, skal de kunne komme med dem, efter at du har læst udsagnet højt. Forklar at de først skal sætte sig igen (hvis de valgte at rejse sig op), efter at du har givet tegn – fx ved at nikke med hovedet. Det er vigtigt, at alle elever har tid til at registrere hinandens stillingtagen.

Du læser et udsagn fra Bilag til lærer: Ark med 8 udsagn om børn, unge og deltagelse højt. Efter første oplæsning af et udsagn skal eleverne tage stilling til, om de er for eller imod udsagnet. Er man enig, skal man rejse sig op; er man uenig - skal man blive siddende på sin stol. Efter at du har læst udsagnet op, og klassen efterfølgende har fordelt sig på enige og uenige (stående og siddende), spørger du, hvorfor de har valgt enten at rejse sig op eller blive siddende. Bidrag evt. med kommentarer og input til diskussionen fra Bilag til lærer: Lærerinputs og kommentarer til de 8 udsagn og præciserer nogle af argumenterne.

3. Udførelse af øvelsen – anden runde

Efter diskussionsrunden, læses udsagnet op igen efter samme procedure. Fortæl dem forinden, at de, på baggrund af diskussionen og det I har drøftet i klassen, har mulighed for at revurdere deres stillingtagen. Se om nogen har “skiftet mening”. Hvis det er tilfældet, spørg hvorfor vedkommende ændrede sin mening. Var det argumenter, gruppepres eller andre forhold, der gjorde sig gældende?

4. Refleksion og opsamling

Øvelsen skulle gerne tydeliggøre, at man ikke altid kan finde et entydigt ståsted og at man kan føle sig usikker og skifte mening, efterhånden som man lærer mere, samt at dette er en sund proces - det vigtige er at inspirere eleverne til at tænke og få dem med i diskussionerne.

Afrund øvelsen med at stille spørgsmål, som fx:

- Var det nemt eller svært “at stemme”? Hvorfor?
- Var det nemmere at tage stilling anden gang, efter at alle argumenter var kommet frem?
- Hvilke argumenter fungerede bedst under diskussionerne? Hvorfor?
- Hvorfor tror I, at der er en del, der vælger at blive hjemme under valg?

Måske er det for besværligt, måske synes man ikke, at man ved nok til at tage stilling, eller også mener man ikke, at det ikke betyder noget, om man stemmer eller ej.

- Hvilke argumenter, tror I, kunne få sofavælgerne op af sofaerne?

Her kan du fortælle lidt om de forskellige tiltag, man har indført i flere europæiske lande for at få folk til at stemme. I Danmark, får man fx sit stemmekort tilsendt med posten, bl.a. for at minde borgerne om, at de skal stemme. Derudover er der debatprogrammer og informative udsendelser i TV og radio samt kampagner på internettet op til valget, så danskerne kan blive bekendt med de forskellige politikeres meninger og holdninger og således tage stilling til, hvem de skal stemme på. Du kan også fortælle eleverne, at der i Belgien er indført stemmepligt med det argument, at deltagelse i valg er en samfundspligt og ikke blot en personlig ret.

- Tror I, I vil stemme, når I får stemmeret? Bed dem begrunde deres besvarelse!

Øvelsen fungerer godt som opsamling på et demokratiundervisningsforløb, da eleverne forud for øvelsen bør have arbejdet med eller være bekendte med nogle af de problemstillinger, de skal tage stilling til i øvelserne, således at refleksionerne sker på et informeret grundlag. Alt efter klassesetning, kan læren “skrue op” for sværhedsgrad af diskussionerne.

Kilde

Demokrati fordi (kampagnemateriale fra 2010)

Udarbejdet af Institut for Menneskerettigheder i samarbejde med Integrationsministeriet og Ungdomsbyen

Forfattere: Cecilia Decara og Lone Smidt

Øvelsen er opdateret i 2019

Bilag til lærer: Ark med 8 udsagn om børn, unge og deltagelse

1. Det er vigtigt at lære om demokrati og medborgerskab i skolen
2. Skolen er udemokratisk
3. Eleverne bør sørge for, at alle elever bliver hørt i klassen
4. Man skal have lov at stemme til folketingsvalg, allerede når man er 16 år
5. Det er også elevernes ansvar, at der er et godt undervisningsmiljø på skolen
6. Man burde kunne få kørekort, når man er 16 år
7. Det er en god ide at børn og unge ml. 10 og 17 år kan idømmes straf ved Ungdomskriminalitetsnævn
8. Demonstrationer er en god måde at få indflydelse/ medbestemmelse på for børn og unge

Bilag til lærer: lærerinputs og kommentarer til de 8 udsagn

De første tre udsagn (1-5) lægger op til en diskussion af skolens rolle i indlæring af demokratiske principper, samt en diskussion af, hvor ansvaret for denne indlæring skal placeres.

De næste tre udsagn (5-7) handler om, hvornår man kan anse en borger for at have tilstrækkeligt information og erfaring til at deltage i beslutningsprocesser, samt tage ansvar for sine handlinger. Disse udsagn kan også føre til diskussion om, hvorvidt rettigheder og pligter skal følges ad. Man kan fx komme ind på, hvorvidt det er rimeligt, at man må købe alkohol som 16-årig og køre nogle typer knallerter som 15-årig, men at man derimod ikke må give sin mening til kende ved folketingsvalg.

Det sidste udsagn (8) omhandler demonstration som aktionsform. Her kan man tale om, at en demonstration skal annonceres og at den skal foregå fredeligt (fx mellem demonstranter og lærere eller mellem demonstranter og politi hvis det er en større demonstration). Det er vigtigt at pointere, at der også er mange andre måder at tilkendegive sin mening end at demonstrere.

Det er en god ide at bidrage til debatten med eksempler, som er relevante for jeres klasse eller emner, som eleverne kender fra medierne. Fx under gennemgangen af udsagn 6-8 kan spørgsmålet om aldersgrænser i andre sammenhænge inddrages: Det kunne være i sager, hvor unge måske bør høres, fx hvor de ønsker at bo, hvis deres forældre bliver skilt, eller hvorvidt Facebooks politik burde ændres, så børn på 12 år kunne få lov til at oprette en facebook-profil, osv. Det kan være nyttigt, at du i forvejen har forberedt nogle eksempler til hvert udsagn, som er klar til at blive brugt i diskussionerne.

Lærerinput til hvert udsagn:

1. Det er vigtigt at lære om demokrati og medborgerskab i skolen

Retten til at gå i skole og pligten til at modtage undervisning er fælles for alle danske børn. Skolen kaldes endog "demokratiets kravlegård" – stedet, hvor den enkelte bliver bevidst om, hvad det vil sige at være medborger i et demokratisk samfund med fælles værdier, rettigheder og pligter, jf. Folkeskolelovens formålsparagraf § 1 stk 2-3. Diskuter med eleverne, hvad der egentlig menes med en god medborger.

Folkeskolelovens formål §1. Stk. 2: Folkeskolen skal (...) skabe rammer for oplevelse fordybelse og virkelyst, så eleverne udvikler (...) baggrund for at tage stilling og handle §1 stk.3: Folkeskolen skal forberede eleverne til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Skolens virke skal derfor være præget af åndsfrihed, ligeværd og demokrati.

2. Skolen er udemokratisk

Skolen bygger på demokrati og skal opdrage eleverne til at være aktive borgere/deltagere i et demokratisk samfund jf. Folkeskolens formålsparagraf 1 stk.3. Skolen er således ikke et demokrati eftersom eleverne ikke har fuld medbestemmelse, men skolen skal forberede eleverne til demokrati.

3. Eleverne bør sørge for, at alle elever bliver hørt i klassen

Her skal diskussionen holdes i forhold til udsagnet ovenfor. Med udgangspunkt i samme input, kan man diskutere, hvorfor det er vigtigt, at eleverne giver deres holdninger og meninger til kende. Man kan evt. spørge eleverne, om der findes noget på skolen, som de ved, de har været med til at bestemme: frokostordningen, regler for, hvordan man skal opføre sig overfor hinanden, hvordan man skal opføre sig i timerne, frikvarter osv.

Man kan efterfølgende spørge, om de mener, at alle beslutninger bør tages af elever og hvilke konsekvenser, dette ville medføre. Et eksempel kunne være at eleverne skulle bestemme, om der måtte være slikautomater på skolen. I dette tilfælde ville de fleste elever højst sandsynligt stemme for (naturligvis en antagelse). Eleverne ville således få større og nemmere adgang til "fristelserne", hvilket ikke nødvendigvis ville være så godt for deres helbred. Derudover, kan man forestille sig, at de børn som ikke får lomme penge, ville føle sig udenfor og grøften mellem børn fra bemidlede og mindre bemidlede familier ville blive større.

4. Man skal have lov at stemme til folketingsvalg, allerede når man er 16 år

Der findes mange forskellige argumenter både for og imod nedsættelse af valgretsalderen. Nogle mener blandt andet, at hvis unge i tidlig alder lærer at tage stilling og bruge deres stemme ved et valg, vil det på sigt nedsætte antallet af sofavælgere. Andre mener ikke, at unge er tilstrækkeligt bevidste og vidende til at vælge i en så ung alder. Læs flere argumenter fra forskellige fagfolk og politikere for at sænke valgretsalderen på Dansk Ungdoms Fællesråds hjemmeside:

<https://duf.dk/artikel/holdninger-til-16-aars-valgret/>

5. Det er også elevernes ansvar, at der er et godt undervisningsmiljø på skolen

Som elever er det også Jeres ansvar, at der er et godt undervisningsmiljø på skolen. Eleverne skal samarbejde med lærerne og skolens ledelse for at sikre et godt undervisningsmiljø, og hvis der findes ordensregler for skolen, så skal du og dine kammerater overholde disse regler. Se mere på Børneråddets hjemmeside, fx via:

<https://www.boerneportalen.dk/kend-dine-rettigheder/skole-dine-rettigheder/>

6. Man burde kunne få kørekort, når man er 16 år

Der findes mange argumenter både for og imod at nedsætte alderen for, hvornår man kan få kørekort. I 2016 blev en treårig forsøgsordning indført i Danmark, hvor 17-årige har mulighed for at tage kørekort. Når de har fået kørekortet, er det lovpligtigt, at de 17-årige kører med en erfaren bilist, indtil de bliver 18 år. Når ordningen er blevet evalueret, skal det besluttes, om den skal gøres permanent.

I Tyskland, Holland og Norge har man haft gode erfaringer med lignende ordninger og det har vist sig, at de unge bilister synes mere sikre i trafikken end sine jævnaldrende, når de bliver gamle nok til at køre alene. Men hvem skal fx holde øje med, om der er en ansvarlig voksen person i bilen, når de 17-årige kører bil?

<https://www.dr.dk/nyheder/indland/markant-stigning-politiet-snupper-flere-17-aarige-bilister-uden-ledsager>

7. Det er en god ide, at børn og unge ml. 10 og 17 år kan idømmes straf ved Ungdomskriminalitets-nævn

Den kriminelle lavalder i Danmark er 15 år. Men i januar 2019 trådte en lov i kraft, som betyder, at der er oprettet Ungdomskriminalitets-nævn i alle politikredse, som træffer afgørelse i sager, hvor børn og unge mellem 10 og 17 år er mistænkt eller dømt for alvorlig kriminalitet. Ifølge Regeringen bag loven skal den medvirke til at forebygge ungdomskriminalitet, og børn og unge kan idømmes straffe, der indebærer alt fra afvaskning af brandbiler, over 'forbedringsforløb' på op til fire år til ophold på en sikret institution.

Ifølge Børnerådet er kriminaliteten blandt de 10-14-årige faldet med 66 pct. fra 2008-2018, men de mener, at når børn og unge bliver behandlet som kriminelle, øger man risikoen for, at de fortsætter en kriminel løbebane.

Kilde: <https://www.boerneraadet.dk/nyheder/nyheder-2018/skal-vi-straffe-boern-helt-ned-til-ti-aar>

8. Demonstrationer er en god måde at få indflydelse/ medbestemmelse på for børn og unge

En af de måder, som folk kan give deres mening til kende på i et demokrati, er at demonstrere. Ifølge Grundloven, har man i Danmark ret til frit at kunne demonstrere på offentlige steder, endog beskyttet af politiet. Men er det altid den bedste måde at udtrykke sin mening på? Spørg eleverne om de kender til demonstrationer, som gik for vidt (fx rydningen af Ungdomshuset på Jagtvej). Er der situationer, hvor andre metoder eller aktionsformer kan sættes i brug, så man kan give sin mening til kende?